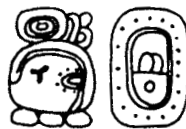

HOÓMO NO!

informatieblad
TILBURG-MATAGALPA

Ik hoop dat we samen aan de slag kunnen
Landenprogramma Nicaragua op stoom
Vrouwenemancipatie in Nicaragua
Vredesprijs voor onze eigen Jan Vugts

¡Cómo No!, het informatieblad over de Stedenband Tilburg-Matagalpa, wordt uitgegeven door de Stedenband Tilburg-Matagalpa (SSTN). **¡Cómo No!** verschijnt vier maal per jaar met een oplage van 750 exemplaren.

Voor een gratis abonnement kunt u zich wenden tot de SSTN:

Adres: Stationsstraat 39
5038 EC Tilburg
Tel: 013-5368706
Fax: 013-5437096
E-mail: ssrn@hetnet.nl
Giro: 2783514
Web: www.tilburg-matagalpa.nl

Redactie

Ans Scheffers
Marian van Stiphout
Toon Oomen
Miranda van der Klaauw
Monique van de Sande
Joni Swinkels

Lay-out

HD ontwerp • Tilburg • www.hdontwerp.nl

Met medewerking van

Christina de Bruin
Petra de Bruin
Frans Couwenberg
Els van der Meulen
Femke Stoeldraijer

Foto's voorpagina

Tilburg Tambor
• Miranda van der Klaauw
• Tessa Molenaar

Drukwerk

Drukkerij Mezclado

Afwerking

de Bundel

ISSN: 0920 2315

Redactioneel

Kiezen

Van de week zag ik al een hele voorraad chocoladeletters in de schappen van de supermarkt liggen. Zo zo, Jan Peter had niets teveel gezegd. En ik maar denken dat hij met dat beloofde zoet, geld bedoelde. Helaas merk ik daar vooralsnog niks van en ik ben niet zo goedgelovig dat ik verwacht er binnenkort iets van te merken.

Vertrouw nooit een politicus: hij is er niet voor jou, jij bent er voor hem. Geef hem je stem en je geeft hem macht, om vervolgens te doen wat hij wil. Dat lijkt op zich niet zo erg, maar het komt zelden overeen met wat jij wilt, al had ie dat nog zo beloofd. Tenminste, zo is dat bij mij. Dat zal dan wel weer liggen aan mijn positie: ik bungel zo'n beetje aan de onderkant van de maatschappij. Mondiaal doe ik het nog redelijk goed, maar in Nederland stelt het niks voor.

Mijn toch al geringe ontzag voor politici neemt overigens de laatste jaren almaar af, tegenwoordig belóven ze niet eens iets wat ik wil. Het wordt dus in november kiezen voor slecht of minder slecht. Daar hoor ik meer mensen over klagen, niet alleen hier in Nederland, ook in Nicaragua; 'links' sluit een pact met 'rechts' en idealen worden aan de laars gelapt. Ook Nicaraguanen blijft op 5 november niets anders over dan kiezen tussen kwaad en minder kwaad.

Maar afgelopen dinsdag tijdens de *sneak preview* in Cinecitta: de film opent met natuurbeelden, bomen, een kabbelende beek, dan een stem die begint te vertellen. 'Al Gore', fluistert mijn buurman. Hij heeft gelijk, even later komt de man die heel eventjes de volgende president van de VS was in beeld. Anderhalf uur lang probeert hij ons in *An Unconvenient Truth* (Davis Guggenheim) te doordringen van de ernst van de opwarming van de aarde. En ik moet zeggen, dat lukt hem wonderbaarlijk goed, al zal dat deels liggen aan de toehoorder. Want Gore zegt deze lezing al meer dan duizend keer gegeven te hebben en veel geholpen heeft dat tot nu toe niet. De waarschuwing komt nog niet aan. Zeker niet bij de machtigen der aarde. Of hebben zij andere belangen, belangrijker belangen, eigen belangen?

Hadden de Amerikanen in 2000 dan toch de keus tussen integriteit en leugens om eigenbelang? Ga zelf maar kijken!

Marian

Inhoud

Ik hoop dat we samen aan de slag kunnen	Femke Stoeldraijer	3
Gezocht		5
Landenprogramma Nicaragua op stoom	Miranda van der Klaauw	6
Nog verbonden met Nicaragua	Miranda van der Klaauw	8
Nicaragua Nu	Toon Oomen	10
Kort Nieuws en Agenda		11
Vrouwenemancipatie in Nicaragua [1]	Petra de Bruin	12
Vredesprijs voor onze eigen Jan Vugts	Miranda van der Klaauw Frans Couwenberg	16
Kort Nieuws en Agenda		18
Te koop		19
Dé foto van ¡Cómo No!	Francine van Werde	20

'Ik hoop dat we samen aan de slag kunnen'

Een reisverslag van Femke, docent op het ROC

Mijn naam is Femke Stoeldraijer. Afgelopen zomer heb ik samen met mijn dochtertje Indi, die toen nog twee was, en Erik, Indi's vader, de vakantie doorgebracht in Nicaragua. Ik vond het vreselijk spannend: ik had zelf al eerder gereisd in Zuid-Amerika, maar nog nooit met een klein kindje en ook nog niet eerder in Nicaragua: zouden we ons daar veilig voelen, zou Indi de hitte en de muggen kunnen verdragen, hoe zouden de mensen zijn ... ? In het dagelijks leven werk ik als docent op het ROC, bij de opleiding onderwijsassistenten, dus ik ben zeer geïnteresseerd in het basisonderwijs. Ik heb in Nicaragua verschillende schooltjes en weeshuizen bezocht en gekeken of er mogelijkheden zijn voor onze leerlingen om stage te lopen en er mogelijk projecten aan te koppelen.

Femke voor de klas in Nicaragua

Na een zeer oncomfortabel boottochtje van een uur, in een veel te vol gepropt krakkemikkig bootje, zijn we aangekomen op Isla de Omotepe: twee vulkaaneilanden die aan elkaar vast zitten en liggen in het meer van Nicaragua. Het is hier vast prachtig mooi. Ik heb helaas sinds we hier aankwamen niet veel anders gezien dan mijn bedje en de wc. Mijn darmen moeten blijkbaar erg wennen aan de hitte, aan het andere ritme en het gebrek aan hygiëne hier. En ik heb waarschijnlijk gewoon besmet water gedronken (verwerkt in een vruchtensap). Indi en Erik lijken nog nergens last van te hebben, houden zo!

Prachtige omgeving

Indi heeft een geweldige tijd hier. Wij zijn nog geen andere blanke kindjes tegengekomen; dat kun je merken, ze is echt een attractie. Ze heeft erg moeten wennen aan alle aandacht en het constant geknijp in haar wangetjes door iedereen, maar alle snoepjes die ze toegestopt krijgt, maken veel goed ... Ze maakt vriendjes met elk kindje dat ze tegenkomt en speelt de hele dag lekker buiten. Het is prachtig om te zien dat het niet spreken van elkaars taal voor kinderen echt geen probleem is. Ze spelen gewoon met elkaar en trekken elkaar wel mee als ze iets willen laten zien aan de ander. Indi noemt ieder vriendinnetje gewoon Amiga. Als we allemaal weer helemaal beter zijn, gaan we er op uit om Omotepe te ontdekken. Hier vlakbij moet een weeshuis zijn, dat ik graag wil bezoeken. We willen ook bekijken of we iets kunnen doen op een schooltje hier, maar alles op zijn tijd. Ondertussen genieten we van de prachtige omgeving hier, want dat is het! Het is hier zo groen, zo tropisch, fruit groeit overal aan de bomen, en het is indrukwekkend om constant een vulkaan op de achtergrond te zien.

We zijn inmiddels het eiland helemaal rond geweest en hebben flink cultuur en natuur gesnoven. Nou ja, cultuur ... we hebben de petroglyphen bekeken. Maar verder valt het me op dat er helaas weinig te doen is op cultureel gebied; we hebben geen Nicaraguaanse muziek, dans of poëzie kunnen ontdekken en hebben het idee dat weinig mensen hier op het eiland zich daar voor interesseren. Jammer! Wel zie je overal tv's, zelfs in de meest armoedige huisjes; misschien dat die de boosdoener is van het cultuurgebrek? Natuur is er daarentegen overal. Wat een rijkdom!

De vulkanen hebben we niet beklommen, dat is alleen voor de echte bikkels, maar we hebben wel een flinke tocht gemaakt. De eerste kilometers zijn we meegereden met een Amerikaans stel, dat we de avond daarvoor hadden leren kennen in ons hostel. Toen we echt niet meer verder konden rijden, zijn we zo'n vijfhonderd meter de vulkaan op gegaan om een vijftig meter hoge waterval te bewonderen. Het was een pittige, maar erg mooie tocht, deels over een normaal pad, maar ook deels over rotsen en door het water. Indi vond het wel wat, bovenop de schouders van papa.

Een groot deel van het wegennet van het eiland bestaat uit onverharde weg. Over een ritje van tien kilometer doe je op zijn minst een uur. We hebben geluk, want er bestaat hier een ongeschreven regel dat het onbeleefd is om niet te stoppen voor vrouwen met kinderen, dus hebben we iedere keer wel een lift kunnen krijgen. Niet dat dat heel plezierig is, want dat betekent dus achterin een pick-up auto over een hobbel de bobbel weg, of in de snikhete zon, of in de regen. Maar goed, we komen wel overal en we leren zo heel veel mensen kennen! De meeste mensen nemen trouwens de bussen, die over een groot deel van het eiland rijden en best op tijd vertrekken, al gaan ze maar een paar keer per dag.

De schooltjes

We hebben inmiddels twee weeshuizen met bijbehorende schooltjes bezocht, één op het vaste land en één op het eiland. Het zijn twee goed georganiseerde plekken, met veel hulp vanuit onder andere Nederland! Er komen hier kinderen uit het hele land: kinderen die geen ouders meer hebben, maar ook kinderen die zijn afgestaan door hun ouders omdat ze niet voor hun konden zorgen, en vooral bij de oudere kinderen, nogal wat kinderen die op straat hebben geleefd in de grote steden, uit de criminaliteit komen of een drugsverslaving hadden. De kinderen blijven hier allemaal tot ze achttien zijn. Ze worden ondertussen zo goed mogelijk begeleid naar zelfstandigheid. De mensen hier zijn dus echt >>

verjaardagsfeestje
foto: Femke Stoeldraijer

hun nieuwe familie, De kinderen worden dan ook niet opgegeven voor adoptie. Ik heb hier gesproken met Ross, de vrijwilligerscoördinator. Een jonge man nog, die zelf uit Amerika komt en zijn leven daar zo'n beetje heeft opgezegd om er voor deze kinderen te zijn. Hij vertelt me wat achtergrondverhalen van de kinderen. Ik zie aan de kinderen die langslipen of iets aan hem komen vragen, dat hij erg belangrijk voor hen is. Het zou een ideale plek zijn voor onze ROC studenten om hier stage te gaan lopen. Wie weet in de toekomst ... Met de kleine kinderen heb ik een dag zang- (jawel, in mijn beste Spaans, ze leken het te snappen) en dansactiviteiten gedaan. Dit was erg leuk, alleen was het soms een beetje lastig om ze tot de orde te roepen in het Spaans. Gisteren hebben we een ontbijt gemaakt voor de kinderen op een kinderdagverblijf. Ik heb ook wat liedjes en dansjes met ze gedaan. Je kan hier zoveel doen als je wil! Het stikt hier van de kinderen en schooltjes, die er van de buitenkant allemaal best goed uitzien, maar die van binnen erg kaal zijn. De voorzieningen zijn erg primitief; zo bestond de watervoorziening van een schooltje uit een zelfgemaakte waterpomp, maar goed ze hebben in ieder geval stromend water!

Er is verder weinig (les)materiaal en weinig variatie in het lesprogramma, dus ik heb het idee dat ze erg blij zijn met wat anders, wat leven in de brouwerij.

We hebben ook een bezoek gebracht aan de organisatie Fundación Entre Volcanes, we liepen toevallig voorbij hun kantoor. De mensen daar wilden ons wel gelijk te woord staan, toen wij met een nieuwsgierige blik naar binnen keken. Wat fijn, geen afspraken te hoeven maken! De directrice nam ons mee naar haar kantoor en vertelde heel veel en heel snel, waardoor ik helaas lang niet alles op heb kunnen pikken, maar het werd me wel duidelijk dat zij als organisatie zich inzetten voor het welzijn van de mensen op het eiland. Ze doen bijvoorbeeld aan voorlichting en het bespreekbaar maken van

Indi met Nicaraguaanse kinderen
foto: Femke Stoeldraijer

huiselijk geweld en HIV/Aids, maar begeleiden ook samenwerkingsverbanden tussen kleine boeren, zodat die beter kunnen overleven. Erg gedreven mensen zo te zien, die helaas kampen met een groot gebrek aan financiële middelen.

Amigas

Indi heeft het erg fijn gehad op het eiland. Momenteel zien alleen haar beentjes er een beetje gehavend uit; ik ben bang dat een colonne rode mieren haar te pakken heeft gehad. Ik zelf zit aardig onder de muggenbulten, er valt bijna niet tegenop te smeren. Indi spreekt inmiddels aardig wat woordjes Spaans, dankzij haar amigas. Het is erg makkelijk om een praatje te beginnen met mensen als Indi erbij is, ze willen weten hoe oud ze is en welke taal ze spreekt. Als we gewoon op straat lopen, worden we regelmatig aangesproken en zelfs bij mensen thuis uitgenodigd. We zien natuurlijk wel op straat dat de meeste mensen in kleine, donkere huisjes wonen met nauwelijks ramen, weinig kamers en bijvoorbeeld geen bedekte vloeren, maar het is een aparte ervaring om echt binnen te kijken. Achter het huis lopen de kippen en de varkens vrij rond. De 'wc' is vaak buiten in een hokje; een blok cement met een gat erin. Niet fijn om erop te zitten en niet te weten wat er in dat donkere gat, diep in de grond, allemaal leeft ...

Toen we van ons hostel naar een winkeltje liepen om wat eten te kopen, kwamen we langs een huisje waar ze bezig waren om de voorbereidingen te treffen voor de verjaardag van hun nu éénjarige dochtertje. Of we ook op hun feestje wilden komen vanmiddag. Natuurlijk, gezellig! Dus die middag waren we van de partij. Ze hadden flink uitgepakt: de hele buitenplaats was mooi versierd, zo'n beetje de hele straat was er (drie huizen, dus drie families ongeveer), er hing een mooie piñata,

een pop waar de kinderen op mogen slaan en waar dan snoepjes uit komen vallen en er was de hele middag volop eten en drinken, vooral véél snoep en andere zoetheid. Er waren alleen maar vrouwen en kinderen, dus Erik voelde zich wat ongemakkelijk en is niet lang gebleven. Soms kwam er eens een man om het hoekje kijken, maar het was toch duidelijk een vrouwen- en kindereenaangelegenheid.

We zitten nu even in Granada, een mooie oude stad, vlakbij het eiland. Maar wat is het hier heet. Ik heb het gevoel dat ik soms geen lucht krijg hier in 'de stad', geen zuchtje wind en niet even ergens het water in kunnen plonsen. De hangmatten die je overal ziet, hangen er niet voor niets! Erik en Indi (voor zover ze dat duidelijk kan maken) deelden deze ervaring, dus we zijn verder getrokken naar een prachtig kratermeer hier in de buurt. Wat een schoonheid! We hebben ons twee dagen, dobberend in zwembanden, vergaapt aan het prachtige, heldere water, de mooie groene heuvels eromheen en verder helemaal niets.

Tegenstellingen

Bij ons reisplan hoorde natuurlijk een bezoekje aan Matagalpa. Maar door ons ziek zijn (Indi en Erik hebben er toch ook aan moeten geloven) en doordat we graag nog wat familie van Erik wilden bezoeken (zijn vader komt uit Nicaragua), hebben we Matagalpa niet gered. Ik zal dus nog een keertje terugmoeten, maar dat vind ik helemaal niet erg. Wat een interessant land, dat zoveel te bieden heeft, maar ook zoveel moeilijkheden kent!

De schoonheid van het land: de prachtige natuur, de vriendelijke mensen, naast het verval: de ontbossing, de gevolgen van het pesticidengebruik, de corrupte politiek.

De hoop op een betere toekomst: de vele organisaties die zich inzetten voor duurzame gemeenschappen, voor mensenrechten, voor een betere gezondheidszorg en scholing, naast de apathie: weinig belangstelling voor de komende verkiezingen, goed opgeleide jongeren die hun lot om een simpel baantje te nemen, gelaten accepteren.

Ik hoop dat ik in de toekomst, in samenwerking met de stedenband en andere betrokkenen, mijn steentje bij kan dragen aan mondiale bewustwording van onze studenten zodat we samen aan de slag kunnen met Nicaragua.

Femke Stoeldraijer

GEZOCHT

De redactie van de !Cómo No! is op zoek naar nieuwe redactieleden. Wie komt ons helpen met het zoeken naar onderwerpen, schrijven of vertalen van stukjes of interviews en eventueel ook vouwen en verzenden? We brengen vier nummers uit per jaar en vergaderen meestal een- of tweemaal per nummer (hooguit acht keer per jaar). Belangstelling? Bel 013 5368706 of mail naar: ssn@hetnet.nl

Vrijwilligers met kennis en ervaring van: bouwen van websites, ontwerpen van websites, archiveren. Bij de Stedenband Tilburg-Matagalpa hebben we behoefte aan mensen met bovenstaande kennis die een werkgroep willen vormen. Deze werkgroep zal, in onderlinge overleg, met enige regelmaat bij elkaar komen om de taken te verdelen en uit te werken. Wil je niet in een werkgroep, maar heb je wel tijd om af en toe bij te springen? Ook dan ben je welkom.

Heb je interesse of vragen? Neem dan contact op met Francine. Telefoon 013 5368706 of e-mail naar ssnwebmaster@hetnet.nl

Landenprogramma Nicaragua op stoom

Beleidsmedewerker gemeente Matagalpa brengt verslag uit in Tilburg; burgemeester Vreeman brengt begin volgend jaar tegenbezoek

Er zijn ontwikkelingen die niet zo geschikt lijken om over te schrijven, omdat ze zich op een heel ander niveau afspelen. Ze gaan niet over een doos lesmaterialen of een nieuw dak. Ze lijken niet te gaan over (arme) mensen. Daarom: de hoogste tijd om in deze ¡Cómo No! iets te melden over het Landenprogramma Nicaragua dat in vijftien Nicaraguaanse steden loopt. Een medewerker van de gemeente Matagalpa was in Nederland om verslag te doen van de stand van zaken in onze zusterstad.

Onze stedenband en de gemeente Tilburg zijn lid van het Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland Nicaragua (LBSNN). Dit beraad coördineert al ruim vijftien jaar diverse projecten en programma's voor Nicaraguaanse gemeenten en maatschappelijke organisaties. Bekend is het LBSNN ook van de muurschilders die bijna jaarlijks worden uitgenodigd en regelmatig Tilburg aan doen. Het LBSNN werkt met geld van de leden en met middelen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, in

samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). In Managua doen zij zaken met twee counterparts: de organisatie AMHNN van gemeenten met een Nederlandse zusterstad (zoals Tilburg) en de organisatie FODEL van organisaties met een Nederlandse particuliere partner (zoals de SSTN). Het kantoor in Managua heeft vier medewerkers in dienst met kennis op specifieke, voor gemeenten belangrijke, terreinen zoals strategische planning, onderwijs en volkshuisvesting. Daarnaast komen er twee medewerkers die de partnerorganisaties van de stedenbanden gaan ondersteunen. Hiervoor is geld beschikbaar gekomen van Novib en PSO. De laatste financier van het Landenprogramma Nicaragua, die meebetaalt aan particuliere projecten en aan voorlichting in Nederland, is Hivos.

Enthousiast

Sinds vorig jaar loopt het Landenprogramma Nicaragua. De gemeente Matagalpa doet volop mee. De medewerkers uit Managua geven trainingen en adviezen. Zij worden op hun beurt een paar keer per jaar ondersteund door Nederlandse adviseurs die werken ten behoeve van het gehele team. Dit in tegenstelling tot vroeger toen elke stad zijn eigen adviseur had en er misschien wel dubbel werk werd gedaan.

Projectleider Marisol Nurinda Morales was op werkbezoek in Nederland en zette tijdens een lunch bij de gemeente op enthousiaste wijze uiteen waar de gemeente mee bezig is. 'De keuzes die wij maken zijn gebaseerd op het Strategisch Plan voor Gemeentelijke Ontwikkeling 2004-2009. Dit plan heeft de gemeente samen met haar Adviesraad, waarin vele organisaties, bewoners en

burgemeester in gesprek

stand toerisme

interview door lokale pers

bedrijven vertegenwoordigd zijn, opgesteld. Het plan onderscheidt een vijftal thema's: productie/economie, sociaal/cultureel, milieu, gender en planning/ruimtelijke ordening. Het is belangrijk om te melden dat de commissie voor gender-gelijkheid zeer actief is. Zij heeft ervoor gezorgd dat aandacht voor mannen en vrouwen ook in de andere thema's doorwerkt.'

'Matagalpa is kwetsbaar. Het ligt in de bergen en diverse rivieren doorkruisen de stad. Ruimtelijke ordening is daarom van groot belang. Een plan hiervoor is voortgekomen uit het Strategisch Plan. We willen het historische centrum behouden en de infrastructuur verbeteren. Ook is er een huisvestingsplan gemaakt. Voor alle wijken van de stad is een diagnose gemaakt, op grond waarvan maatregelen zijn voorgesteld. We moeten de stad beter ontwikkelen om ongebreidelde groei te voorkomen. Ook is het nodig om wijken die riskant gelegen zijn (bijvoorbeeld op steile hellingen) te verplaatsen. Dus moeten we locaties zoeken voor nieuwe, veilige woongebieden. Hierbij willen we iedereen gelijke kansen geven om zich daar te vestigen. Dagelijks komen mensen bij de gemeente vragen om een huis, hoewel dat niet de taak van de gemeente is. Maar wij ervaren dit dus wel als een groot probleem. Het vinden van grond is niet eenvoudig, maar een begin is gemaakt. Raadsleden hebben persoonlijk meebetaald aan de aanschaf van een nieuw terrein. Misschien kunnen we hier en daar de hoogte in, al zal het voor de Matagalpinos wel wennen zijn om geen patio te hebben.

We hebben overwogen om de rivier te kanaliseren, maar uiteindelijk besloten om de afvoer van water (in de regentijd) te verbeteren. Om dit goed aan te pakken zijn we nu gegevens aan het verzamelen over de waterstanden door het jaar heen.'

Aandacht voor vrouwen

'Binnen het gemeentehuis is een speciale afdeling voor vrouwen. Er is besloten om één procent van de begroting te besteden aan projecten die ten goede komen aan vrouwen. Bij andere projecten moet een gender-deskundige worden geraadpleegd. Veel vrouwen zijn kostwinner, dus is het van belang om hen serieus te nemen. Daarom ondersteunt de gemeente bijvoorbeeld de extra naaicursussen die het door Tilburg ondersteunde bedrijf Edismat op zaterdag geeft aan alleenstaande moeders.

De gemeente wil ook de kleine bedrijfjes actiever ondersteunen en werkt daarvoor meer samen met ondernemers. Dat is nieuw. Er zijn merken ontwikkeld en er is gewerkt aan betere verpakkingen. Daarnaast is er een speciale beurs gehouden om producten uit de regio onder de aandacht te brengen. Als de producenten erin slagen om zich op lokaal niveau beter te presenteren, kan dat doorwerken naar landelijk en wie weet internationaal niveau. Deze impuls komt rechtstreeks voort uit het Landenprogramma. De gemeente vindt het belangrijk om producenten te faciliteren om een beter product op de markt te zetten en om hen duidelijk te maken dat het belangrijk is om te netwerken en contacten te leggen. Wederom gaat hier speciale aandacht uit naar vrouwen.' Marisol laat vervolgens een filmpje zien van vrouwen die jam maken en deze hygiënisch verpakken in glazen potten met mooie etiketten.

'Een ander belangrijk thema voor Matagalpa is onderwijs. Vorig jaar is met groot succes een nieuwe alfabetiseringscampagne georganiseerd. Op het platteland is

het analfabetisme schrikbarend gegroeid, met name onder vrouwen en jongeren. Dat laatste is natuurlijk erg zorgwekkend, want we hebben het hier over de toekomstige generatie. Zowel de kwantiteit als de kwaliteit van het aangeboden onderwijs laat te wensen over. De samenwerking met de landelijke overheid is moeizaam. We willen ook niet lijdzaam afwachten. Daarom zetten we in op meer eigen inkomsten om niet afhankelijk te zijn. Positief zijn de toenemende belastinginkomsten (ook een thema van het Landenprogramma). Maar hoe dan ook is de realiteit dat we telkens opnieuw keuzes moeten maken over wat we wel en niet kunnen financieren.'

'Deze burgemeester vindt het van groot belang om het beleid van zijn voorganger voort te zetten en de (problemen van de) inwoners serieus te nemen. We proberen op grote en kleine schaal dingen te doen en willen ook de mentaliteit van de mensen verbeteren. Wat we geleerd hebben door de Nederlandse ondersteuning is beter nadenken over plannen, op lange termijn denken en een integrale benadering hanteren.'

Speciaal project

In een evaluatie na drie dagen Tilburg bespraken wethouder Gon Mevis, ambtenaar Saskia Bodelier en ondergetekende met Marisol wat Tilburg nog meer kan doen, want wensen blijven er altijd. Marisol geeft zelf de prioriteiten aan. Bovenaan staat volkshuisvesting/woningbouw. Verder wil zij de Tilburgse kennis op het gebied van belastingen graag gebruiken. Het in april door Gon Mevis geopperde idee om in 2009 - wanneer de stad Tilburg 200 jaar bestaat en de Stedenband 25 jaar - een speciaal project te lanceren gaan we proberen hieraan te koppelen. Samen met de al langer bestaande toezeggingen van TBV Wonen (inmiddels overigens ook betrokken bij het Landenprogramma) om hierin mee te denken, moet dat toch tot iets moois kunnen leiden. Zeker als burgemeester Vreeman volgend jaar februari in Matagalpa is met in zijn kielzog een aantal managers uit de sectoren volkshuisvesting, zorg en onderwijs. Ik heb al een suggestie voor het motto van die reis: 'Samen op weg naar 2009!'

Miranda van der Klaauw

Nog verbonden met Nicaragua

Een interview per e-mail

Christina de Bruin was vorig jaar in Matagalpa, alwaar zij onderzoek deed bij arbeiders op de koffieplantages. Dit jaar rondde zij haar scriptie af. Een mooi moment om terug te bliken.

Waarom besloot je onderzoek te doen bij de koffieboeren?

'Voor mijn afstudeeronderzoek in Latijns Amerika was ik op zoek naar een interessant onderwerp omtrent armoede. De koffie-industrie sprak mij aan. Ten eerste omdat koffie zo'n bekend product is dat overal in Latijns Amerika wordt verbouwd. Ik was benieuwd hoe het leven op een plantage eruit zag. Ten tweede ook vanwege de koffiecrisis. In eerste instantie wilde ik onderzoek doen naar kinderarbeid op koffieplantages die fair trade handel doen. Het bleek echter erg moeilijk om in Nederland een organisatie zoals Fair Trade of Max Havelaar

Ik heb onderzocht wat de invloed is van lokale interventies van organisaties zoals de Movimiento Comunal, op de huishoudstrategieën van de loonarbeiders ten tijde van de koffiecrisis.'

Wat is je het meest bijgebleven?

'Wat mij het meest is bijgebleven is de armoede. Het is niet zo dat zij weinig hebben, zij hebben helemaal niets. Er kunnen twee groepen loonarbeiders onderscheiden worden. Zij die permanent op de plantage wonen, sommigen in een eigen huisje, velen in een huisje van de plantage-eigenaar. Deze huisjes bestaan uit twee en soms drie ruimtes. Een kookgedeelte, een zitgedeelte en een slaapgedeelte waar ouders (en vaak alleenstaande moeders) met alle kinderen (en dat zijn er vaak vijf of meer) in één of twee bedden slapen. Deze families hebben het eigenlijk relatief nog goed. Zij hebben een dak boven

De koffiewerkgroep organiseerde de koffie- en theecatering op Tilburg Tambor in juli van dit jaar bij Bosvreugd. Klanten konden behalve koffie en thee drinken en iets lekkers snoepen, meedoen aan een quiz, en foto's en een filmpje bekijken. In de week van 23 oktober staat het koffieproject centraal bij de Rooi Pannen. In de restaurants aldaar wordt op donderdagavond 26 oktober een Wereldmaaltijd geserveerd in het kader van de Wereldvoedselweek. Daarnaast zijn we in overleg met de gemeente bezig met het aanschrijven van organisaties die ons zouden kunnen helpen bij de realisatie van dit project.

Wilt u het project Krediet voor Koffieboeren steunen, maak dan uw gift over op bankrekening 1702 38 563 t.n.v. St. Samenwerking Tilburg Nicaragua o.v.v. koffieproject.

Ook vrijwilligers voor de werkgroep of tips voor onze promotie-activiteiten zijn van harte welkom.

Tot slot: op onze website staat alle informatie over koffie bij elkaar. Ook de scriptie van Christina is hier te vinden: www.tilburg-matagalpa.nl

jonge koffieplanten
foto: Christina de Bruin

het kookgedeelte
foto: Christina de Bruin

hun hoofd en in principe een reguliere inkomstenbron voor hun werk op de plantage. Daarnaast zijn er ook duizenden loonarbeiders die met hun gezinnen van plantage naar plantage zwerven op zoek naar werk. Vaak komen zij in het hoogseizoen voor de koffiepluk naar de plantages en slapen dan in kampementen. Deze kampementen zijn kleine kamers waar soms dertig tot veertig personen in driedubbele bedden zonder matrassen boven elkaar slapen. Deze beelden deden mij veel denken aan beelden van de concentratiekampen uit de Tweede Wereldoorlog.

De inkomsten van de loonarbeiders zijn belachelijk laag en doordat er vaak tijdens het laagseizoen geen werk is, hebben zij soms weken of maanden helemaal geen inkomsten. De loonarbeiders hebben dus geen geld voor eten of medicijnen. Veel mensen die ik sprak, vertelden mij dat zij enkel *plátanos* (een soort banaan die je gekookt of gebakken eet) uit de plantages te eten hebben. Deze mensen zijn echt afhankelijk van de lokale interventies. Er zijn veel projecten, variërend van het helpen verbouwen van maïs en bonen tot het geven van onderwijs aan kinderen die anders niet naar school kunnen. Dat is ook zoïets. De lagere school is gratis, maar de kinderen moeten wel een uniform aan, anders mogen ze niet naar school. Voor ouders met kinderen (en dat zijn er dus vaak wel wat) is dat vaak onmogelijk. Er is nauwelijks geld voor eten, laat staan voor kleding en schoenen. De verschillende projecten zijn over het algemeen echt goed en helpen de mensen veel. Er worden alleen relatief maar weinig mensen geholpen. Wanneer projecten worden gepland, wordt er gekeken naar bereikbaarheid van de plaatsen. De budgetten zijn natuurlijk altijd beperkt. Waar veel organisaties met hun projecten wel naar streven is dat zij ook op de lange termijn nog hun uitwerking hebben, bijvoorbeeld door het opbouwen van een fonds.'

Wat waren je belangrijkste bevindingen?

'Mijn belangrijkste bevinding van mijn onderzoek is nogal een open deur, namelijk dat het meest belangrijkste voor iedereen is: het hebben van een eigen (stabiel) huis en het hebben van een inkomen waarmee de basisvoorzieningen kunnen worden betaald, zoals eten, medicijnen en kleding. De projecten die er zijn helpen hier veel aan mee. De loonarbeiders moeten het ook hebben van deze organisaties want de overheid of de plantage-eigenaren doen weinig of niets. Dat is een tweede belangrijke bevinding van mijn onderzoek. De lokale organisaties, met name Movimiento Comunal, leren de bevolking om op te komen voor hun rechten. Veel mensen hebben een afwachtende houding of laten alles aan 'Gods wil' over. De Movimiento Comunal informeert de mensen over de mogelijkheden en hoe zij zich kunnen organiseren omdat zij samen sterker staan. De hulp van buitenaf, geld en praktische hulp is natuurlijk hard nodig om projecten te kunnen starten, maar de mensen moeten zelf ook wel actief deelnemen in de projecten om ze te doen slagen. "Een volk moet vooral zichzelf ontwikkelen", zoals Theo Klomberg (in *¿Cómo No!* nummer 75, p. 14-15) zegt.'

Waarom heb je je aangesloten bij de koffiewerkgroep?

'Nicaragua en in het bijzonder de mensen op de plantages rond Matagalpa waar ik mijn onderzoek heb gedaan, hebben een speciaal plaatsje in mijn hart gekregen. Voordat ik bij de mensen thuis op de plantages kwam, had ik een

idee in mijn hoofd van de armoede. Maar wanneer je in hun leven staat, is het niet meer een verhaal van iemand maar werkelijkheid. Ik ben zo hartelijk ontvangen bij mensen die mij hun verhaal vertelden over hun familie, kinderen, het werk en hun leven op de plantage. Ik praatte dan met deze stoere, arme, verdrietige en lieve mensen, luisterde naar hun verhalen en schreef die op, maar verder kon ik zo weinig doen. Na vier maanden onderzoek in Matagalpa ging ik weer naar huis, waar ik mijn scriptie schreef en mijn Nederlandse leven gewoon weer zijn gangetje ging. Door de koffiewerkgroep voel ik mij nog verbonden met Matagalpa en de problemen die de koffie-industrie daar nog steeds heeft. De "koffiecrisis" is niet meer zo heftig als in 2000 en de koffieprijs klimmen. Maar het leven op de plantages is zwaar en zonder structurele verbeteringen in basisvoorzieningen zoals onderdak, vaste inkomens en scholing die ook voor de allerarmsten toegankelijk is, blijft het zwaar. De werkgroep promoot een kredietproject voor kleine koffieboeren. Ik vind het fijn dat ik mee mag denken over dit project en geld probeer in te zamelen voor hen. Ik vind het ook bijzonder dat ik bij de Stedenband een handje mag en kan helpen. Zij hebben mij zo enorm geholpen met contacten voor mijn onderzoek in Matagalpa dat ik daar graag wat voor terug doe.'

Ga je nog een keer terug?

'Ik zou graag nog eens teruggaan naar Matagalpa. Met name om te praten met de mensen op de plantages die ik heb leren kennen, over hoe het nu met ze gaat. Hoe het met hun kinderen gaat en wat er misschien veranderd is op de plantages. Chilo van de Movimiento Comunal zou ik ook graag weer willen spreken. Lange gesprekken over Nicaragua en haar mannen en vrouwen waren altijd enorm leuk en interessant. Mijn lieve gastgezin in Matagalpa zou ik ook graag weer willen zien. Zij hebben me, zo ver van huis, een echt thuis gegeven. Ik heb echter nog geen concrete plannen om terug te gaan. Mijn hoop is dat het met iedereen voorspoedig gaat, dat er vooruitgang is, de mensen in goede gezondheid verkeren en zij zelf ook hoop hebben en proberen voor hun rechten te vechten.'

Miranda van der Klaauw

Nicaragua Nu Verkiezingen in Nicaragua

Op vijf november aanstaande gaan de stemgerechtigde Nicaraguanen naar de stembus om hun president, vice-president en parlementsleden te kiezen. De vijf partijen of allianties van partijen zijn: het FSLN, het Frente Sandinista met Daniel Ortega (weer) als kandidaat; de PLC (Partido Liberal) van de gevangene zittende ex-president Arnoldo Alemán met José Rivo; de MRS (Movimiento Renovador) afgesplitst van het FSLN met Jarquín; ALN (Alianza Liberal Nicaragüense) met Eduardo Montealegre; en AC (Alternativa por el Cambio) met Edén Pastora.

In augustus 2006 heeft het onderzoeksbureau CID-Gallup de volgende stand bekend gemaakt: Daniel Ortega (FSLN) 29 %, Montealegre 25 %, José Rivo (PLC) 14 %, Jarquín (MRS) 14 %, Edén Pastora (AC) 1 %. Op dit moment (oktober 2006) ziet het er dus naar uit, dat Daniel Ortega deze keer wél de verkiezingen gaat winnen. Hij heeft al diverse malen een gooi gedaan naar het presidentschap, maar tot nu toe steeds tevergeefs. In zijn programma ligt een sterke nadruk op behoud van de natuurlijke rijkdommen van het land, bescherming van de natuur, het bestrijden van armoede, verbetering van het onderwijs en democratisering van de samenleving als zodanig door méér invloed te geven aan de burgers en hun organisaties.

Daniel Ortega; FSLN
foto: internet

José Rivo; PLC
foto: internet

Edmundo Jarquín; MRS
foto: internet

Eduardo Montealegre;
ALN foto: internet

Edén Pastora; AC
foto: internet

Campaña "desde abajo"

cartoon
bron: La Prensa, Nicaragua

Verkiezingsrituelen

De vier andere kandidaten, Jarquín, Montealegre, Rivo en Pastora presenteerden zich zo goed mogelijk in een debat dat werd uitgezonden door de Spaanse CNN en kanaal twee. Op een aantal vragen moest binnen één minuut gereageerd worden. Eén van de besproken onderwerpen hierin was 'Cafta', een Vrijhandelsverdrag van Midden-Amerikaanse landen en de VS. Vooral Rizo en Montealegre zien dit verdrag als een voorwaarde voor het land om 'volwaardig' mee te tellen. Jarquín stelde dat iedere handelsmogelijkheid benut moet worden, of dat nu de VS, Europa of Venezuela is. Daarnaast spraken ze zich (óók) uit vóór verbeteringen van zaken die passen in de verkiezingsretoriek, zoals armoedebestrijding, onderwijs, de energiecrisis en de niet-wenselijkheid van een herverkiezing van een kandidaat. Voor Rivo is dit laatste op z'n minst opmerkelijk te noemen, omdat zijn politiek leider, Arnaldo Alemán een herverkiezing juist heeft mogelijk gemaakt - overigens samen met Daniel Ortega. Ten aanzien van de energiecrisis doemde de vraag op of (goedkopere) olie uit Venezuela wel acceptabel was, gezien de anti-Amerikaanse politiek van Chávez. Aan dit debat nam Ortega niet deel, onder andere omdat hij koos voor directe ontmoetingen met het volk. Gezegd werd echter dat hij niet in staat is puntig te reageren op vragen, omdat hij uit een politieke traditie van de lange verhalen komt. Niet onbelangrijk is te vermelden dat kanaal twee de zender is die het meest haat en venijn tégen Ortega zaait. Edmundo Jarquín daagde Ortega uit om in debat te gaan onder Ortega's voorwaarden. Ook in Nicaragua doen zich dus de bekende verkiezingsrituelen voor om de gunst van de kiezer.

Achtertuintuin

De VS laten zich niet onbetuigd in deze belangrijke periode. De ambassadeur, Paul Trivelli, reist door het land om te praten met politieke partijen, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Hij steekt zijn voorkeur niet onder stoelen of banken: hij is namelijk zeer gecharmeerd van de ALN met Eduardo Montealegre als kandidaat. De grote bedreiging voor de democratie, samenwerking en hulpprogramma's is volgens deze ambassadeur: het FSLN. Als Ortega president wordt en het FSLN aan de macht komt, dan moet de relatie VS - Nicaragua op alle fronten herzien worden. De VS beschouwen Midden-Amerika nog steeds als hun achtertuin.

Uitdaging

Het standpunt van onze organisatie betreffende deze verkiezingen moge duidelijk zijn: de stedenbanden -ook de band van Tilburg met Matagalpa- hebben hun wortels in de periode dat het FSLN aan de macht was, de tachtiger jaren. We koesteren sympathie voor deze politieke stroming, echter niet kritiekloos. Zo hebben we twijfels bij deze kandidaat, Daniel Ortega. Graag hadden we een nieuwe kandidaat gezien als representant van een nieuwe lichtung, zonder de ballast van het verleden, zoals de zogenaamde 'piñata', en ook de campagnes die niet gewonnen werden. Maar ook omdat Daniel niet gevrijwaard is van 'caudillo-tendenzen', waarbij hij zichzelf te zeer op de voorgrond stelt; hij de wetten bepaalt. Het programma als zodanig, de beloftes en het politieke debat over de toekomst van het land zien we echter als het meest waardevol als we een vergelijking maken tussen de kandidaten, ofschoon Jarquín een verfrissende indruk maakt in het politieke spectrum. De houdgreep waarin landen als Nicaragua door de VS gehouden worden, is verstikkend voor de werkelijke kansen van het land. De belangen worden door de VS en hun vazallen goed bewaakt; bedreigingen worden genadeloos afgestraft. De speelruimte blijft daardoor beperkt. Toch is het benutten van die speelruimte de uitdaging voor de komende president.

Toon Oomen

Tilburg Ten Miles

Op zondag 3 september was de Salud-groep weer present met haar rozenactie op de Heuvel. Dit jaar was de beste actie ooit; de rozen brachten netto bijna 1400 euro op. Dit bedrag wordt, net als alle andere giften en donaties, verdubbeld.

De bijdrage is bestemd voor het psychiatrieproject, waarvan de tweede fase is aangebroken. De zelforganisatie van familieleden is toe aan het opzetten van een formele vereniging en het hebben van een eigen ontmoetingsplek. Daarnaast hebben zij behoefte aan ondersteuning bij zaken als netwerken en scholen van betrokkenen en verpleegkundigen.

Vrouwenemancipatie in Nicaragua [1]:

'Het zal nooit meer zo snel gaan als in de jaren tachtig, vlak na de overwinning van de revolutie'

Met moeite loopt ze het opstapje op, de donkere kamer binnen. Het kamermeisje helpt haar in de stoel en zet ook voor mij een stoel klaar. Het is een kamer vol foto's en herinneringen uit haar leven. Herinneringen aan vroegere tijden. Een foto van de ontmoeting met Che Guevara, één van Carlos Fonseca, Daniel Ortega en vele vrouwen die een belangrijke rol speelden in de vrouwenbeweging van Nicaragua. Gladys Baéz, die tegenover mij zit, is er één van. Een heldin en icoon uit vroegere tijden. En nog steeds een belangrijk persoon voor de Nicaraguaanse bevolking. Ik stelde haar vragen over de vrouwenemancipatie in Nicaragua, een belangrijk thema uit de geschiedenis van het land. Hoe staat het er nú voor?

Het kamermeisje komt terug met glazen en een kan water. Ze geeft ons beiden een glas en zet de ventilator aan om ons van enige verkoeling te voorzien in de benauwde, donkere kamer. Baéz' pluizige haar wappert opzij, maar het meeste blijft netjes gevlochten op haar schouders liggen. Haar lichaam is moe, maar ze heeft zoveel te vertellen over de strijd van de vrouwen, de revolutie, de overwinning, de idealen en de martelingen. Nu strijdt ze niet meer, maar ze doet wel haar verhaal. Zij maakte de tijd mee dat vrouwen uit alle lagen van de bevolking vochten voor vrijheid. Vrijheid van de dictatuur, maar ook voor emancipatie van de vrouw. Een gevecht dat begon in de jaren zestig en overwinningen boekte in de jaren tachtig, maar de strijd is nog niet gestreden.

Tijdens de dictatuur van Somoza was er geen sprake van vrouwenemancipatie. Dit dictatoriale regime begon in 1937 onder leiding van Anastasio Somoza García. Nadat hij in 1956 werd vermoord, nam zijn oudste zoon, Luis Somoza Debayle, de macht in handen. Vanaf 1967 tot aan het einde van de Nicaraguaanse dictatuur had zijn andere zoon, Anastasio Somoza Debayle, het voor het zeggen. Ze mochten dan verschillen in hun manier van macht uitoefenen, er was toch een aantal constanten zichtbaar. Alle drie zochten de steun van de Verenigde Staten. Daarnaast hielden ze alle drie de controle over het leger, de Nationale Garde, in eigen handen. Vooral de laatste machthebber uit de Somoza-familie was een ontembare en gierige man, die niet bang was om zijn legermacht in te zetten tegen oproer. Baéz kan zich dat nog goed herinneren: 'Voor het minst of geringste pakte de Nationale Garde mensen op. We moesten altijd op onze hoede zijn voor het leger van de Somoza's. Overal dreigde gevaar.'

In die tijd kenden vrouwen hun plek wel en die was thuis, daar was geen twijfel over mogelijk. Ze baarden kinderen, zorgden voor hen en deden daarnaast natuurlijk ook het huishouden en verzorgden het eten. Het enige uitstapje was het wekelijkse bezoek aan de katholieke kerk. Ook voor de moeder van Baéz. Mannen en vrouwen leefden onder het juk van de dictatuur.

Toen er begin jaren zestig eenmaal een ondergrondse beweging ontstond, werden mannen en vrouwen meer en meer aan het denken gezet over hun positie in de samenleving. Het kon zo niet langer. Het juk woog te zwaar op de schouders van de Nicaraguaanse bevolking. Mensen raakten geïnspireerd door de revolutionaire overwinning op Cuba, die in 1958 plaatsvond. Ook de idealen van Sandino kwamen weer tot leven. Augusto César Sandino vocht in de jaren twintig en dertig tegen de regering en de grote invloed van de Verenigde Staten.

vrouw met geweer
foto: Bertien van Manen

**vrouwen en mannen
samen in de strijd**
foto: Paolo Bosio

In de jaren zestig begon het eerste verzet in de bergen in het noorden van Nicaragua. Tijden moesten veranderen. Er moest een tijd aanbreken waarin de Nicaraguanse bevolking het voor het zeggen had. Door deze veranderingen in de maatschappij richtten een aantal mensen het Sandinistisch bevrijdingsfront op (FSLN)¹. 'Ik beleefde mijn tienerjaren in de jaren zestig,' vertelt Baéz mij. 'Ik wilde de wereld ontdekken, meepraten over de problemen in het land en mezelf ontwikkelen, maar kansen kreeg ik niet.'

De nieuwe ideeën waren aanwezig, maar de onderdrukking door familie Somoza bleef merkbaar. Mensen werden zomaar opgepakt of mensen verdwenen. Velen van hen keerden nooit meer terug. 'De Nationale Garde snoerde ons de monden', aldus Baéz. Het gezicht van Baéz betreft als ze me vertelt over haar tienerjaren. Op jonge leeftijd kwam zij al in aanraking met de gevolgen van het dictatoriale regime. 'Toen ik nog een klein meisje was, bracht ik voedsel naar de gevangenis bij ons in de buurt. Wat ik daar zag was afschuwelijk. De gevangenen werden vernederd en gemarteld. Angst stond in hun ogen.' Later kwam Gladys Baéz erachter dat het om mensen ging die zich op een of andere manier verzetten tegen de dictatuur. Dit gegeven weerhield haar niet om ook tegen de dictatuur te strijden. Ze sloot zich aan bij het Sandinistisch bevrijdingsfront. 'Ik kreeg geen kansen, dus wilde ik kansen voor mezelf en anderen creëren. Ik sloot me aan bij het bevrijdingsfront, al werden vrouwen in eerste instantie niet geaccepteerd.' Baéz gaat rechtop zitten in haar stoel en vertelt me vol trots hoe ze haar mannetje stond in een wereld gerund door mannen. Ineens ziet ze er niet meer uit als een vrouw van vijftig plus. Haar ogen beginnen te stralen als ze me informeert over haar bezoeken aan de gevangenis. Hoe ze meer te weten kwam over het bevrijdingsfront en over hoe ze vele geheimen bewaarde voor haar familie. Baéz straalt, omringd door herinneringen in de donkere kamer.

In de jaren zeventig nam het front de leiding in de strijd tegen het dictatoriale regime. Veel mensen sloten zich aan bij de FSLN, aangezien de beweging veelbelovende marxistische ideeën had over een nieuwe maatschappij. Zij wilde de extreme verschillen in het land ongedaan maken door het land te herverdelen, zodat de grootgrondbezitters het niet meer voor het zeggen hadden. Ze was van plan het onderwijs en de gezondheidszorg voor iedereen toegankelijk te maken. Ook wilde ze een alfabetiseringscampagne starten, zodat iedereen gelijke kansen kreeg. Een nieuwe maatschappij, waar verschillen tussen rijk en arm zouden wegvallen en ook de verschillen tussen man en vrouw. Deze nieuwe maatschappij kon pas verwezenlijkt worden als de dictatuur omver geworpen zou worden. Ook vrouwen, zoals Gladys Baéz, verzetten zich tegen de dictatuur en de onderdrukking. In hun ogen stond de dictatuur de emancipatie van de Nicaraguanse vrouw in de weg.

De laatste drie jaren voor de revolutionaire overwinning (1977-1979) laaide de onrust heftiger op. Vrouwen uit alle lagen van de bevolking ruilden het aanrecht in voor de gewapende strijd. Mannen en vrouwen vochten zij aan zij voor een betere toekomst. Ook Maria Obanda, directrice van de vrouwenorganisatie AMNLAE in Nandaime, streed voor een beter vooruitzicht, zonder dictatuur en zonder verschillen tussen man en vrouw. Zij vertelt me niet alleen verhalen uit haar verleden, maar ze is een vrouw die nog steeds vecht voor een betere positie van de vrouw. 'In 1977 ontstond er een sterke vrouwenbeweging', legt Maria Obanda mij uit. 'Pas later kreeg de beweging ook een naam; AMPRONAC². Zij knokte voor emancipatie in de strijd. Alles draaide in de beginjaren om de omverwerping van de dictatuur. De organisatie deelde medicijnen uit en andere middelen, sommige vrouwen maakte de roodzwarte vlaggen voor de FSLN. Er gebeurde van alles. Het genootschap werd een belangrijke schakel in het gevecht tegen de dictatuur en speelde een belangrijke rol in de overwinning van 1979.' Op 19 juli 1979 trokken mannen en vrouwen de hoofdstad van Nicaragua binnen om het dictatoriale regime omver te werpen. Daarmee werd de revolutionaire overwinning van de Sandinisten een feit. Deze grote triomf zette daarna een sociaal veranderingsproces in werking. De beloftes van het nieuwe tijdperk, met de FSLN aan de macht, waren groot en hoopvol. De vrouwen van Nicaragua kregen de ruimte om uit hun schulp te kruipen en hun stem te laten horen. Ze zagen hun weg gebaad om de positie van de vrouw grondig te verbeteren in de Nicaraguanse maatschappij.

Vrouwenbeweging

Vanaf de beginjaren was Maria Obanda betrokken bij AMNLAE³, het voormalige AMPRONAC⁴. Ze was nog jong, maar ze kon zich erg goed vinden in de ideeën van deze eerste nationale vrouwenorganisatie van Nicaragua. Dit initiatief zette zich volledig in voor de emancipatie van de vrouw. 'De dictatuur was gevallen en daardoor was de weg vrij voor de vrouwen', schetst Obanda. >>

'Ze lieten hun stemmen horen op het platte land en in de stad. De strijd voor een betere positie van de vrouw was begonnen.' AMNLAE nam het voortouw in het ontwikkelen van een betere positie voor de vrouw en de FSLN gaf de organisatie volledige steun. AMNLAE was een pionier, maar bracht al gauw een sterke beweging teweeg. Obanda weet dat te onderstrepen: 'Er werden vele activiteiten georganiseerd en de rol van de vrouw werd onderscheiden. Een ander gevecht werd voortgezet. Niet van de revolutie, maar van de emancipatie. Een nieuw begrip voor Nicaragua.' Gladys Baéz en Maria Obanda zetten zich in voor de positie van de vrouw. Baéz kwam in de politiek terecht en Obanda zette de strijd voort binnen de vrouwenbeweging.

Vrouwen die nog nooit een woord hadden gelezen of geschreven, kregen onderwijs. Er ging een wereld aan informatie voor hen open. Obanda kan daarover meepraten. Vol trots beschrijft ze me haar eerste taallessen. Ze vertelt me over de eerste brief die ze schreef, de eerste krant die ze las en het eerste boek dat ze in één keer verslond. 'Ineens had ik toegang tot zoveel informatie. Ik wist gewoon niet waar ik moest beginnen. Ik las veel in die tijd, maar ging ook mensen om mij heen onderwijzen. Iedereen moest de mogelijkheid krijgen om zichzelf te ontwikkelen.' Vele vrouwen waren betrokken bij de alfabetiseringscampagne. De rol van de vrouw kreeg een sterke positie in de Nicaraguaanse maatschappij. Niet alleen in het onderwijs, maar bijvoorbeeld ook in de gezondheidszorg en de economie.

Vrouwen kregen begin jaren tachtig hoge functies toegewezen, maar zij waren ook weer de eersten die werden ontslagen in de zware, moeilijke jaren van de burgeroorlog. De FSLN kwam haar beloftes niet na en meer en meer mensen zagen feminisme als iets wat door buitenlandse vrouwen werd opgedrongen. De man-vrouwverhouding werd steeds minder ter discussie gesteld. Hierdoor probeerde de vrouwenbeweging van Nicaragua zichzelf verder te ontwikkelen. Deze zelfstandige groei werd zichtbaar in het ontstaan van een steeds grotere differentiatie in de vrouwenbeweging. De verschillende groepen vrouwen in Nicaragua hadden diverse behoeftes, als het aankwam op vrouwenemancipatie. Er ontstonden steeds specifiekere vrouwenorganisaties. Een organisatie voor de boerenvrouw, voor de vrouw met een eigen onderneming, voor de fabriekwerksters, etc. De strijd kreeg een breder kader.

Tijdens de burgeroorlog van de jaren tachtig bleef de vrouwenbeweging de krant halen. Vrouwen zetten zich in voor gelijkheid. De verschillende organisaties kregen een professioneler voorkomen en vochten voor gelijke rechten op alle vlakken van de maatschappij.

Vanaf 1990 maakte de politiek een drastische verandering mee. De linkse FSLN moest ruimte maken voor de neo-liberale partij, de PLC. Deze rigoureuze koerswijziging had de nodige invloed op de ontwikkelingen in de vrouwenemancipatie. Ondanks dat er een vrouwelijke president aan de macht kwam, stagneerde de vooruitgang van de positie van de vrouw in de Nicaraguaanse maatschappij. Presidente Chamorro had zeer conservatieve ideeën, waarmee ze de ruimte van de vrouw wist te beperken. 'Dit kwam doordat de regering de bewegingsvrijheid van de kerk vergrootte', legt Obanda me uit. 'De kerk vestigde steeds meer de aandacht op de eenheid in het gezin, waarbij de vrouw thuis hoorde in huis, zonder politieke rol. De regering riep exact hetzelfde. Vrouwen thuis en geen politieke rol.' Ondanks dit feit wisten de vrouwen toch autonomie te verwerven. Vanaf 1992 was er sprake van een autonome vrouwenbeweging in Nicaragua⁵. Obanda liet zich niet onder het juk van de katholieke kerk brengen. 'Het deed me te veel denken aan de verhalen die ik hoorde van mijn moeder. Ik wilde niet terug naar af. Wij vrouwen waren al zover gekomen, daar kon niemand een rem op zetten.'

koken op de koffieboerderij
foto: Jamey Stillings

Vrouwen als Gladys Baéz deelden haar mening, waardoor het gevecht van de vrouw doorging. Ook tijdens de regeringsperiode van Alemán en Bolaños. Ondanks de steeds sterker groeiende band tussen de politiek en de katholieke kerk, strijdt de Nicaraguaanse vrouw tot op de dag van vandaag.

Overwinning

Het zijn roerige tijden geweest voor Nicaragua. Het dictatoriale regime verdween in de geschiedenis toen de revolutionaire overwinning was behaald. De Sandinisten zetten grote veranderingen in werking, terwijl een burgeroorlog begon. Vrede keerde terug en de FSLN moest ruimte maken voor een neo-liberaal tijdperk. Al die tijd wist de vrouwenbeweging in beweging te blijven. De maatschappelijke situatie in Nicaragua heeft het de moeders en dochters van Nicaragua niet makkelijk gemaakt, maar er zijn zeker veranderingen zichtbaar.

'De vrouwen zijn hun huizen uitgekomen', vertelt Eva Molina, één van de medewerkers van Colectivo de Mujeres⁶ in Matagalpa. Ook zij kwam haar woning uit en deze grote verandering wil ze nooit meer terugdraaien. Zij weet maar al te goed hoe het was tijdens het dictatoriale regime. Haar bewegingsvrijheid was beperkt en het kostte haar veel moeite om iets aan die situatie te veranderen. Samen met andere moeders en dochters durfde ze een lange traditie te doorbreken door voor zichzelf op te komen. 'De bewustwording is een succes. We zijn naar buiten gekomen om ons aan te sluiten bij vrouwenorganisaties en dat is een geweldige stap in de goede richting. Het is een grote stap. Niet dat het de rest makkelijker maakt, maar het is zeker een belangrijke stap in de goede richting.' Tijdens de dictatuur was deze verbetering ondenkbaar, maar de overwinning van de revolutie heeft het onomkeerbaar gemaakt.

In de jaren tachtig kregen de vrouwen van Nicaragua ruim baan om hun stem te laten horen en om zichzelf verder te ontwikkelen. Ze leerden lezen en schrijven en met deze kennis onderwezen ze anderen. Vooral de vrouwen zetten zich in voor de wederopbouw van het land, waarin ze zelfs belangrijke taken kregen toegewezen. Doordat de mannen druk waren met de burgeroorlog kregen ze des te meer de kans om zichzelf te ontplooiën. 'Nicaragua was een voorbeeld voor andere landen', laat Gladys Baéz me weten. 'De vrouwenbeweging was uniek, omdat vrouwen uit alle lagen van de bevolking knokten voor een beter bestaan.' Gladys Baéz zelf veranderde van een leergierig meisje in een strijdster tegen de dictatuur. Van ongeaccepteerd tot Nicaraguaanse afgevaardigde op vrouwenconferenties over de hele wereld. Van naaister tot politicus. Terwijl ze mij haar verhalen vertelt verschijnt er steeds meer tevredenheid op haar gezicht. Een terechte tevredenheid, aangezien ze heel veel bereikt heeft in haar dynamische leven. Een actief leven vol mooie, maar ook pijnlijke herinneringen.

Vanaf 1990 zijn heel wat veranderingen ongedaan gemaakt door het neo-liberale tijdperk, maar de monden van de vrouwen waren niet meer te snoeren. En nog steeds laten de vrouwen zien dat ze de strijd niet opgeven. Gladys Baéz vertelt haar verhalen van een tijd die zich niet mag herhalen.

taalles in het departement Matagalpa (1980)
foto: Kit Hedman

Maria Obanda en Eva Molina zetten zich organisatorisch in voor de positie van de vrouw.

Vooruitblik

Er is een keerzijde aan dit verhaal. Ondanks de verbeteringen en overwinningen is de vrouwenemancipatie in Nicaragua geen afgerond hoofdstuk. Integendeel, de vrouwen moeten blijven vechten. In het leven van alledag doen zich een aantal belemmerende factoren voor die de strijd bemoeilijken, vooral sinds de jaren negentig. Daarover in het volgende nummer van de *¡Cómo No!* meer.

Petra de Bruin

¹ FSLN; Frente Sandinista de Liberación Nacional; Front van Sandinisten voor nationale bevrijding.

² AMPRONAC; Associatie van Nicaraguaanse vrouwen die de confrontatie aan gaan met nationale problematiek.

³ AMNLAE; Asociacion de Mujeres Nicaraguense 'Luisa Amanda Espinoza'; Associatie van de Nicaraguaanse vrouw 'Luisa Amanda Espinoza', de eerste gesneuvelde vrouwelijke guerrillastrijder.

⁴ Randall, Margaret (1994), pag. 17, 25

⁵ Randall, Margaret (1994), pag. 35/ Isbester, Katherine (2001), hoofdstuk 8

⁶ Colectivo de Mujeres; het vrouwencollectief.

Vredesprijs voor onze eigen Jan Vugts

Jan

Jan

Jan

uer

Jan

uer

Jan

Als een voetballer die heeft gescoord, reageerde Jan op het noemen van zijn naam als winnaar van de Vredesprijs: met een juichkreet en beide armen in de lucht. Maar in zijn woordje even later verklapte hij dat hij toch al een aantal weken een sterk vermoeden had dat hij de prijs ging winnen. Hadden we voor niets zo geheimzinnig gedaan ... nou ja, voor niets, de met passie gezongen *latino*-muziek en het speciaal samengestelde cabaret 'Jan, Jan, wat jij allemaal niet kan, man' zullen hem toch wel enigszins verrast hebben?

Het is logisch dat de SSTN trots is op Jan, een van de oprichters van de Stedenband, acht jaar lang coördinator en vier jaar voorzitter. Dat is niet mis. Daarnaast en daarna is Jan actief op tal van terreinen die te maken hebben met *fair trade*, globalisering en bewustwording. Op zijn eigen wijze.

(uit het juryrapport)

'Jan is een stille en bescheiden werker, een activist pur sang. Het bijzonder waardevolle is dat Jan is blijven staan voor zijn idealen. Hij heeft de verleiding van een goed betaalde baan en een maatschappelijke carrière niet op de voorgrond gezet. Zijn analyses van maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingsprocessen waren zijn drijfveren en zijn het ook gebleven. Binnen dat krachtenveld heeft hij zijn eigen leven ingericht. Noemenswaardig is het dat hij blijft vechten tegen het opgelegde dominerende gedachtegoed dat in Nederland heerst op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.'

Het is logisch dat de SSTN trots is op Jan. Steeds heeft hij als activist vooraan gestaan bij manifestaties tijdens vredesweken, bij vredesmarsen, bij acties tegen het beleid van diverse regeringen, waarbij hij strijdt om een rechtvaardiger wereld. Met bussen naar Den Haag en het Museumplein in Amsterdam. Samen met Jan op de bres bij de acties in Tilburg, gehouden ná de enorme verwoesting die de orkaan Mitch in Nicaragua achterliet. Ideeën te over en energie volop.

Jan

Jan

uer

Jan

uer

Jan

Ja

Jan

Jan

Jan

Jan

en toen
foto: Harri Aarts

uer

Jan

Jan

uer

(uit het juryrapport)

'Jan is met heel weinig tevreden in zijn leven. "Geef hem een tafel, een stoel en een bed. Meer heeft hij niet nodig", zeggen ingewijden. Jan is wars van "kouwe drukte" en conformeert zich niet aan opgelegde normen. De enige stropdas die Jan ooit heeft gehad, heeft hij aangeschaft om zijn slaapzak bij elkaar te binden.

Volgens zijn vrouw betekent de Vredesprijs voor Jan erkenning voor zijn jarenlange tomeloze inzet voor gerechtigheid voor mensen die het minder hebben in deze wereld. De jury heeft mede daarom gemeend de Vredesprijs 2006 toe te kennen aan Jan Vugts. Zijn gemotiveerdheid en betrokkenheid en onaflatende strijd tegen onrechtvaardigheid in de wereld heeft de jury ervan overtuigd dat Jan Vugts deze prijs meer dan verdient.'

Jan

Jan

Jan

Niet alleen de SSTN is trots. Natuurlijk ook zijn Hettie, die al weken lang van trots glimmend rondliep en zich in alle bochten wrong om Jan maar niet te laten merken dat ze 'het' al wist. Zeker ook zijn kinderen. Rinze gaf al meteen na de prijsuitreiking aan dat hij in de kring op school van alles zou gaan vertellen over de prijs die zijn vader had gekregen. En trots waren ook uiteraard de ouders van Jan, aanwezig bij de prijsuitreiking. Zijn vader merkte op, toen ik hem feliciteerde: 'Och onze Jan, die zie ik eigenlijk gewoon als unne moderne missionaris'. En dat compleet met korte broek en sandalen ...

Jan

(uit het juryrapport)

'In diezelfde periode was Jan actief lid van studievereniging Polek. Toen de bekende Nicaraguaanse commandant, Tomas Borge, een bezoek bracht aan Nederland, greep Polek de gelegenheid aan deze coryfee uit te nodigen voor een debat op de Universiteit. Na een boeiende discussie met de uit Matagalpa afkomstige commandant, ontstond het idee een stedenband op te richten met deze Nicaraguaanse stad. Gesteund door Wim Boerboom van de Universiteit en wethouder Jan van Bergen, werd met hulp van Polek in het jaar 1984 de Stedenband Tilburg-Matagalpa een feit. Jan is hier direct bij betrokken geweest. Zo stond hij aan de basis van de stedenband. Hij was dan ook de aangewezen persoon om de rol van coördinator en later van voorzitter binnen deze stedenband, de SSTN, te vervullen.'

Jan

Jan

Jan

En daar zijn we als SSTN enorm trots op. Zonder de nimmer aflatende motivatie van Jan zou de Stedenband Tilburg-Matagalpa niet die bruisende organisatie zijn die zich in Tilburg én Matagalpa inzet voor de minstbedeelden in onze zusterstad. Een Vredesprijs meer dan waard.

Jan

Jan

Jan

Jan gefeliciteerd en van harte bedankt!

Namens de Stedenband,
Miranda van der Klaauw, coördinator; **Frans Couwenberg**, voorzitter

uer

Jan

Jan

Jan

Jan

als cadeautje voor Jan Vugts gaf Hans Dusée extra aandacht aan de vormgeving van deze twee pagina's

Jan aan het woord
foto: Harri Aarts

Mondiale organisaties bij menwedstrijden

Als alternatief voor de presentaties op het slotweekend van Festival Mundial, kregen de mondiale organisaties het aanbod om in augustus een veld bij manege Bien Venue in te richten. Dit als onderdeel van de jaarlijkse menwedstrijden die altijd veel bekijks trekken. Met veel enthousiasme en een extra stagiaire is hieraan onder leiding van het COS gewerkt. Het uiteindelijke resultaat viel helaas tegen. Spelbreker was het weer, waardoor er veel minder publiek op de activiteit afkwam dan vooraf was aangenomen. Niettemin een woord van dank aan de familie Sweegers voor hun initiatief! (zie foto achterkant ¡Cómo No!)

Vrouwenreis

In november reizen zes vrouwen af naar Matagalpa. Zij gaan de projecten bezoeken die de vrouwengroep ondersteunt (met name het Casa Materna en het sportproject), en met de partners praten over de toekomst. Ook willen zij samenwerken met Nicaraguaanse vrouwen in workshops en bij voorbereidingen van festiviteiten die voor eind november gepland staan. Een van de deelnemers heeft een fotoproject bedacht, waarin Tilburgse en Matagalpese kinderen worden uitgenodigd om foto's te maken van hun omgeving. Daarnaast willen de vrouwen informatie verzamelen over microkredieten om te bekijken of dit wellicht een nieuw thema voor de vrouwengroep kan worden.

U kunt de verhalen van dit werkbezoek *live* volgen via

www.zoeklog.nl/stedenband

Dit log is ook te vinden via de website van de stedenband:

www.tilburg-matagalpa.nl

Al regelmatig had ik gehoord van Casa Materna, maar ik wist er het fijne eigenlijk niet van. Totdat ik op een kraambeurs in contact kwam met SSTN-vrijwilligers. Ik vond het gelijk reuze interessant en ben me thuis gaan verdiepen in folders en websites over het hoe, wat en waarom.

Het Casa Materna trok mijn grootste aandacht; logisch misschien als je weet dat ik verloskundige ben. Hoe gaat het daar in Nigaragua?...zwanger in de bergen? ... in armoede? ... wel zorg? ... geen zorg? ... sterftcijfers?

... verloskundige? ... kan ik iets bijdragen? ... kan ik hen iets bieden?... of kunnen zij mij juist iets leren ...?

In november tijdens onze reis laat ik alles op mij afkomen om er daarna wellicht mee aan de slag te gaan. Ik ga ervoor!

Groeten van **Els van der Meulen** (verloskundige, gaat voor het eerst mee naar Matagalpa)

De andere reizigers zijn:

Mieke Uitslag (medewerker Thebe kraamhotel de Meiboom, in 2003 ook in Matagalpa geweest)

Louise Donjacour (lid van de vrouwenwerkgroep, in 1985 en 1993 in Matagalpa geweest)

Corine Goesten (sociaal-cultureel werker, gaat voor het eerst mee naar Matagalpa)

Tineke Harlaar (boswachter, in 1992 in Nicaragua geweest en in 1999 in Matagalpa)

Miranda van der Klaauw (coördinator SSTN)

zesde Vuelta a Matagalpa; info over de leemputten
foto: Gé Mooren

Dichtkunst

Ana Ilce Gómez, Nicaraguaans dichteres, is dit jaar toegetreden tot de Academia Nicaragüense de la Lengua, de Nicaraguaanse Taalacademie. Deze Academie was tot 1997 alleen toegankelijk voor mannen, maar inmiddels zijn diverse vrouwen Gómez voorgegaan. Onder hen is de bekende Nicaraguaanse schrijfster Gioconda Belli. Gómez schreef twee boeken en won met een van die boeken een prijs. Daarnaast schreef zij gedichten. Het gedicht *Esta tarde* is in Tilburg gepubliceerd in het boekje *Poesía de mujeres de Nicaragua*, uitgegeven door de vrouwengroep van de SSTN. Het is verkrijgbaar voor twee euro.

Boekenmarkt

Hoewel het aantal bezoekers op deze negende editie van 'Boeken rond het paleis' wat tegenviel -ook enkele standhouders hadden zich bang laten maken door de weervoorspellers- wisten nog genoeg mensen onze kraam tegenover de bibliotheek te vinden. Bijna alle aangekondigde stortbuien bleven uit en het was uiteindelijk prachtig boekenweer. Dit jaar gingen we voor het eerst met minder boeken naar huis dan waar we mee gekomen waren. De opbrengst was dan net weer meer dan vorig jaar. Met 545 euro in kas -bestemd voor een milieuproject in Matagalpa- waren we dik tevreden. Iedereen die bijgedragen heeft, door mee te helpen of met boeken, willen we hartelijk danken.

sfeerbeeld Tilburg Tambor
foto: Miranda van der Klaauw

1 TE KOOP

Ze gaan als warme broodjes over de toonbank, de bordspelen 'Bomen & Spelen', geschikt voor iedereen vanaf 10 jaar. Inclusief educatief boekje met informatie over kastanjes, eenhoorns, doerocoeli's, paranoten, dodo's en nog veel meer!

Bomen & Spelen: 10 euro (komt ten goede aan het milieuproject in Matagalpa)

10
€

2 TE KOOP

Nieuw! Steun het milieu-educatie-project in Matagalpa en koop een vlaai! Koeienvlaaien vormen de brandstof voor de biodigestores die er methaangas van maken. Een goeie alternatieve energiebron die in Nicaragua geïntroduceerd wordt.

Vlaaiencertificaat: 5 euro

5
€

3 TE KOOP

Op het kantoor kun je ze komen bekijken: witte T-shirts met foto's van met name veel kinderen en straatbeelden. Ze kosten 15 euro voor krenten, de solidaire prijs is 20 euro. Foto-T-shirts: 15 euro óf 20 euro

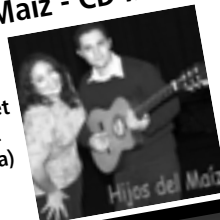

v.a.
15
€

4 TE KOOP

De Matagalpese band Hijos del Maíz kwamen deze zomer naar Tilburg. U kunt er alles over lezen in de vorige *¡Cómo No!* Liedjes, betoverend genoeg om op CD te zetten, zoals: *Pobre la María*, *Casas de cartón* en *Nicaragua mía*. Nú exclusief bij de SSTN te koop!

Hijos del Maíz - CD mét tekstboekje: 10 euro (komt ten goede aan het koffieproject in Matagalpa)

10
€

5 TE KOOP

Ook Héctor Avellán, Nicaraguaans dichter, jong en homoseksueel, kwam naar Tilburg en las voor uit eigen werk. Lees over hem in de vorige *¡Cómo No!* We maakten eigenhandig een tweetalig bundeltje met 10 van zijn gedichten. Gedichtenbundel (Spaans - Nederlands): 3 euro

3
€

6 TE KOOP

Het totale pakket van alle 5 artikelen krijgt u voor slechts 40 euro portovrij thuisgestuurd. Maar meer mag ook!

Voor informatie bel 013 5368706 of mail naar ssn@hetnet.nl of kijk op de website www.tilburg-matagalpa.nl

DOEN!!!!!!

40
€

toeschouwers bij de menwedstrijden
foto: Francine van Werde